

Kommunestoringsvalgkampen

Av Jørn Rattsø, juni 2001

Kommunesaker dominerer stortingsvalg. Eldre og helse først. Eller satsing på skolen. Skal det være slik?

Det er kanskje noen lesere som enda minnes stortingsvalgkampen i 1997. Hvis jeg husker rett, var hoved-alternativene noenlunde slik:

Arbeiderpartiet – helse, eldre, barn, skole

Kristelig Folkeparti – barn, eldre, skole, helse

Fremskrittspartiet – eldre, helse, skole, barn

Høyre – skole, helse, barn, eldre

Jeg tar forbehold om at det kan være byttet om her. I ettertid kan man vel si at barn og eldre vant som saker i 1997, og Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet gjorde bra valg. I år synes det som at skole vinner som sak, og at Høyre vil gjøre det bra. I tillegg er skattenivået kommet inn i debatten, selv om det behandles behagelig uavhengig av utgiftsløftene.

Denne karikerte beskrivelsen av valgkampen fanger opp to viktige ting. Her skal ikke dveles for mye med det første, partipolitikken. Men det er iallfall ikke vanskelig å forstå at det er vanskelig å være velger. Partiene konkurrerer om å kaste penger etter velgerne, spesielt i form av bevilgninger til velferdstjenester.

Storingsvalg om kommunesaker

Det er det andre aspektet ved beskrivelsen som er tema her, nemlig at velferdstjenestene det kappes om nasjonalt faktisk er kommunale. Stortingspolitikkerne har intervenert kommunepolitikken. Man kan trøste seg med at dette ikke bare skjer i Norge. I den siste presidentvalgkampen i USA var skole en av hovedsakene, men presidenten og den føderale regjering har knapt noen virkemidler for å påvirke skoletilbudet. Det er delstatenes ansvar. Selv med sterke delstater kan ikke presidentkandidatene unndra seg ansvaret for skoletilbudet.

De presenterte derfor ambisiøse reformprogrammer for skolen. Men det ser ikke ut til at den valgte presidenten, med det mest ambisiøse programmet, får gjort noe.

I Norge er eldreomsorg, skoletilbud, barnehagetilbud og helsetjeneste hovedsaklig et kommunalt ansvar. Stortinget har delegert disse oppgavene til kommunesektoren, regulert av lover og finansiert ved kommuneskatt og overføringer. Riktignok er sykehusene på vei opp til Stortinget, men det er fortsatt viktig helsepolitikk på lokalt plan. Velferdstjenestene er selve kjernen av kommunepolitikken, spesielt kampen mellom unge og gamle. I primærkommunene står budsjett-striden mellom barnehagetilbud og grunnskole mot eldreomsorg og sosial/helsetilbud. I fylkeskommunene har videregående skole stått mot sykehusene. Velferdstjenestene skal prioriteres innen gitte rammer og med uendelige krav rettet mot seg.

Hvorfor driver stortingspolitikere sin valgkamp på det kommunale territorium? Den enkleste begrunnelsen er vel at de ikke kan la være, akkurat som presidentkandidatene i USA må involvere seg i grunnskolen. Befolkningen er ikke fornøyd med resultatet av kommunenes innsats, og aspirerende nasjonale politikere må vise at de vil gjøre noe med det. Og det er en viktig forskjell fra USA. Stortingspolitikere tar tak i kommunene og velferdstjenestene også imellom valgene.

Brukere eller forvaltning?

Alle som snakker med stortingspolitikere vet at tilliten til kommunesektoren er nær nullpunktet. Det er en sektor som skaper dem mer bry enn glede. De nasjonale politikere føler at de må ta overordnede grep. Det forklarer eldrepacker, skolereformer, barnehageinitiativ mv. Overstyringen av kommunene synes å bli stadig sterkere. Sykehusene er riktignok en spesielt stor sak. Men det er flere saker. Det siste utspill går ut på at barnehagefinansiering kan gjøres uavhengig av kommunene. Det sentrale er at barn får tilsyn, ikke hvem som organiserer den. Brukerne er blitt viktigere enn forvaltningen.

Det er mitt inntrykk at stortingspolitikere er på vei fra produsent-interessene over til forbruker-interessene. Politikere er ikke først og fremst lojale overfor sin forvaltning, men orienterer seg mer og mer mot den befolkning forvaltningen skal tjene. Det er på tide, kan man si. Den offentlige tjenesteproduksjonen, og spesielt kommunene, vil nok oppleve det som

illojalitet. Og det er lett å forstå frustrasjonen til kommunepolitikerne. Men hvis skiftet i fokus fortsetter, vil situasjonen for dem fort bli verre.

Kommunepolitikerne framstår idag som forvaltningens forsvarere. Kommunepolitikk er krav om statlige penger for å bygge ut mer kommunal forvaltning. Brukerne spiller i beste fall annenfiolin. Kanskje det beste svaret på utfordringen er at kommunepolitikerne selv orienterer seg mot sine brukere?

Stortingsvalgkampen 2001 ser ut til å bli en kommunevalgkamp av samme type som i 1997. Det vil bli mange elendighetsbeskrivelser av grunnskolen, barnehagetilbudet og eldreomsorgen i kommune-Norge. Jeg tipper at kommunepolitikerne vil sitte stille og se på den nasjonale bekymring for de kommunale tjenester. Så håper de at det kommer penger dalende etterpå. Det kan jo skje. Men det er alltid en fare for at stortingspolitikerne finner bedre svar på befolkningens uro enn mer penger til mer kommunal forvaltning.